

Episoder fra et kjøpesenter

- *Små hendelser i hverdagen kan få store konsekvenser for barna.*

Av Jesper Juul

Artikkelen er tidligere publisert i A-magasinet og på www.famlab.no

SIST UKE gjorde jeg innkjøp i et storsenter, og før hjemturen satte jeg meg på en kafé og tok en kopp kaffe. Det gjør jeg ganske ofte, blant annet fordi det er en god måte å holde seg à jour med småbarnsfamilienes adferd på. Jeg har valgt å beskrive og kommentere tre episoder blant mange: Mor treffer venninne. En ung mor med en gutt på ca. ett år traff en av venninnene sine like ved kafeen. Det fremgikk at venninnen

ikke hadde sett gutten siden han var en måned gammel. Hun gjorde et stort nummer av å få kontakt med ham ved å si «hei» og «så stor du er blitt, fin bamse du har fått» – alt det voksne sier når de fungerer på autopilot.

De to kvinnene ble enige om å ta en kopp kaffe sammen, og det neste kvarteret var de helt oppslukt av hverandre. Den lille gutten satt tålmodig i klappvognen og fulgte interessert med på hva som foregikk. Men etter hvert ble han utålmodig og strakte begge armene ut etter moren for å komme opp og sitte på fanget hennes. I stedet for å komme ham i møte, ga hun gutten den lille sukkerposen som følger med cappuccinoen. Like etterpå skjedde det uunngåelige. Han puttet den i munnen, tok den ut og puttet den inn igjen et par ganger, og papiret begynte til hans store begeistring å gå i stykker. Sukkeret drysset inn i munnen på ham, utover hele guttens velkleddede fasade og ned på bamsens hode. Særlig det siste fylte ham med en inderlig fryd. Glad holdt han bamsen opp og viste den til moren.

Moren reagerte med å rive papiret ut av hånden hans og anklagde ham samtidig for å være en liten gris. Han ble først redd og forvirret – og strakte igjen armene opp mot moren. Hun kvitterte med å si: «Tror du at jeg vil ha en sånn liten gris på fanget! Det kan du stole på at jeg ikke vil!» Han begynte å gråte og fikk klappvognen – som han var spent fast i – til å vugge. Det fikk venninnen til å spørre: «Er han alltid så hysterisk?» Hovorpå moren svarte: «Ja, og det blir verre og verre. Jeg kan snart ikke være bekjent av å ha ham med meg når jeg gjør innkjøp».

Episoden er et godt og skremmende alminnelig eksempel på hvordan og hvorfor små barn utvikler en bestemt adferd, som ikke har noe å gjøre med hvem de er – men hvordan de voksne møter dem. Den

er samtidig en påminnelse om hvor selektiv foreldres hukommelse er når de senere skal gjenfortelle historien, og hvor raskt barna deres havner i en kategori som de er blitt manipulert inn i – uten å kunne forsvare eller forklare seg.

Toåringen og gulvets estetikk. Litt senere kom en far forbi med sin sønn på ca. to år. De kom til en avdeling der gulvet består av gråhvite fliser med et regelmessig innlegg av gyllenbrune fliser. Gutten slipper farens hånd, setter seg ned og studerer den første av de gyllenbrune flisene. Han sitter lenge på huk, ser på flisen og lar høyre hånds pekefinger følge fugen hele veien rundt. Faren står stille og venter til gutten er ferdig, som gir ham et strålende smil. Deretter beveger han seg mot den neste brune flisen og studerer den like omhyggelig. Slik fortsetter han til de første syv-åtte flisene er ferdig studert. Så vender han seg mot faren, tar ham i hånden med et stille smil og ser opp på ham som om han ville si: «Vi kan godt gå videre nå, far. Nå er jeg ferdig med dette fascinerende stykke arkitektur». Ti meter bak dem gikk en annen toåring sammen med faren sin. Også han ville gjerne se nærmere på dette fascinerende gulvet. Han slapp farens hånd og satte seg på kne. Faren så seg rundt, grep sønnen i armen og forklarte ham at han ville bli skitten og at de hadde det travelt. Motvillig fulgte sønnen ham et par meter, før han vred seg løs igjen og satte seg ved en av de brune flisene. Faren løftet ham opp og børstet av bukseknærne hans i en og samme bevegelse. Gutten ble minnet om at de hadde det travelt.

Nå protesterte sønnen og begynte å gråte. Mens faren nærmest marsjerte mot utgangen, forsøkte gutten å vri seg løs fra hans faste grep. Før de nådde så langt, gråt gutten så hjerteskjærende at faren måtte stoppe opp og forsøke å trøste ham. Det hele endte med et kompromiss. Gutten pekte sutrende på en automatisk plasthest, og faren ga etter med et resignert uttrykk.

Hastverk og lastverk. Ikke overraskende endte den travle faren med å bruke mer tid – omtrent dobbelt så lang tid – enn den andre faren. Dermed satte han en tykk strek under det moderne menneskets opplevelse av tid. Begge fedrene gjorde innkjøp mellom barnehagen og hjemmet etter en lang arbeidsdag. Far nummer to vil i det lange løp med stor sikkerhet bruke mye mer tid på sønnen enn far nummer én. Dessverre vil mer tid gå til spille etter hvert som relasjonen deres preges av kravet om at barnet skal tilpasse seg det tidsbegrep som kun sitter mellom ørene på faren. Dessverre er det sønnen som på sikt vil bli opplevd og karakterisert som «krevende».

Dersom den første farens atferd er typisk for hans samvær med sønnen, vil gutten med tiden utvikle seg til en kvalifisert skoleelev – med nysgjerrighet og konsentrasjonsevne i behold – en engasjert museumsbesøkende, jeger eller fjellvandrер og en empatisk og følsom elsker. Den andre sønnen, som hele tiden må kjempe for sine muligheter til å være til stede i verden på sin egen måte og i sitt eget tempo, vil enten gi opp og tilpasse seg – eller intensivere kampen mot autoritetene i livet sitt. Og faren hans vil tenke tilbake på tiden deres sammen som en belastning og en evig kamp mot «tiden». Noen ganger kan jeg ikke la være å ønske at jeg var utstyrt med et skjult kamera og etterpå kunne sende filmen til foreldrene – eller til de fagfolk som senere møter disse barna og ikke har mulighet til å

studere disse fascinerende mikroprosessene, som er så avgjørende for kvaliteten på forholdet mellom foreldre og barn.